ויגש

א. בשעת יוסף הצדיק האָט זיך געלאָזט דערקענען צו זיינע ברידער האָט ער זיי געזאָגט[1]: „וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים וישימני וגו׳ ומושל בכל ארץ מצרים" — אַז ניט די ברידער, נאָר דער אויבערשטער האָט יוסף׳ן פאַראויסגעשיקט קיין מצרים און האָט אים דאָרט געמאַכט פאַר אַ מושל איבער גאַנץ מצרים, צוליב דעם אַז יעקב און זיינע קינדער זאָלן דורך אים קענען געשפּייזט ווערן און גאַנץ בלייבן אין דער צייט פון די הונגער־יאָרן. און באַלד נאָכדעם האָט ער זיי אָנגעזאָגט זיי זאָלן איבערגעבן יעקב׳ן: „שמני אלקים לאדון לכל מצרים", דער אויבערשטער האָט מיר געמאַכט פאַר אַ האַר איבער גאַנץ מצרים — און דערפאַר: „רדה אלי אל תעמוד", אַז יעקב און זיין משפחה זאָלן זיך ניט אויפהאַלטן נאָר באַלד אַראָפּ־נידערן צו אים קיין מצרים.

פון דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז די ירידה פון יעקב ובניו אין גלות מצרים איז געווען אָפּהענגיק אין דעם וואָס יוסף איז געווען אַ מושל און אדון אויף גאַנץ מצרים. דאָס הייסט, אַז יוסף האָט ניט בלויז דערציילט ווי די השגחה פרטית האָט געפירט אַז מכירת יוסף זאָל זיין אַ סיבה צו זייער קומען קיין מצרים, נאָר ער האָט זיי אויך מרמז געווען, אַז דורך דעם וואָס דער אויבערשטער האָט אים געמאַכט פאַר אַ געוועלטיקער פון מצרים קען שוין זיין דער „רדה וגו׳", עס קען שוין דורכגעפירט ווערן די כוונה פון גלות מצרים.

ב. די ערקלערונג דערפון אין פשטות:

ווען דער אויבערשטער האָט אין דעם ברית בין הבתרים געלאָזט וויסן צו אברהם אבינו, אַז זיינע קינדער וועלן קומען אין גלות (מצרים), האָט ער אים צוגעזאָגט[2]: „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", אַז זיי וועלן אַרויסגיין פון גלות מיט אַ גרויסן רייכטום. איז דער מיין פון אָט דער הבטחה ניט בלויז אַ פאַרגיטיקונג פאַר די יסורים פון „ועבדום ועינו אותם", נאָר נאָך מער: זייער אַרויסגיין פון דאָרט „ברכוש גדול" איז דער תכלית און כוונה פון זייער גיין אין גלות מצרים.

אַ ראי׳ אויף דעם איז: איינער פון די טעמים[3] אויף דער מכה פון חושך וואָס דער אויבערשטער האָט געבראַכט אויף די מצרים איז בכדי די אידן זאָלן אין דער צייט פון דעם חושך קענען אויסקוקן און אויסגעפינען די טייערע כלים פון די מצריים, און דורך דעם זאָלן די אידן קענען דורכ־פירן דעם אָנזאָג[4] „וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב", זיי זאָלן אויסבאָרגן דעם רייכ־טום פון די מצרים, בכדי עס זאָל מקויים ווערן דער „ואחרי כן יצאו

1) בראשית מה, ז־ט.

2) בראשית טו, יג־יד.

3) רש״י שמות י, כב. וראה שמו״ר פי״ד, ג.

4) שמות יא, ב.

ברכוש גדול" — "שלא יאמר אותו צדיק" [5]), אַז אברהם אבינו זאָל ניט זאָגן, אַז דער אויבערשטער האָט מקיים געווען דעם "ועבדום ועינו אותם" אָבער ער האָט ניט מקיים געווען דעם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

לכאורה איז עס ניט פאַרשטאַנדיק: ווען מ'געפינט זיך אין גלות, און בפרט אין אַזאַ שווערן און ביטערן גלות ווי ס'איז געווען דער גלות מצרים, וועט דאָך אַ מענטש זיכער מוותר זיין אויף דעם ריווח אַבי באַלד צו אַרויסגיין פון גלות. ווי די גמרא זאָגט [6]), אַז אידן האָבן טאַקע גע'טענה'ט (ווען דער אויבערשטער האָט זיי געזאָגט: "וישאלו גו'"): "ולואי שנצא בעצמנו", הלואי זאָלן מיר אַליין אַרויסגיין פון מצרים. און די גמרא ברענגט דאָרטן אַ משל פון אַ מענטשן וואָס איז איינגעשפּאַרט אין בית האסורים און מענטשן זאָגן אים: מ'וועט דיר מאָרגן באַפרייען פון תפיסה און מ'וועט דיר געבן אַ סך געלט; ענטפערט ער זיי: איך בעט אייך, נעמט מיר היינט אַרויס, און איך בעט ביי אייך מער גאָרנישט. איז ווי קומט עס וואָס דער אויבער־שטער האָט געהאַלטן די אידן נאָך א געוו[י]סן זמן אין גלות בכדי צו מקיים זיין דעם "יצאו ברכוש גדול"? און אויך דער טעם פון גמרא "שלא יאמר אותו צדיק וכו'", איז ניט פאַרשטאַנדיק: ווייל זיכער וואָלט אויך אברהם אבינו מוותר געווען אויפן "רכוש גדול", אַבי זיינע קינדער זאָלן וואָס פריער אַרויסגיין פון גלות.

דעריבער מוז מען זאָגן, אַז ווען ניט דער רכוש גדול וואָס די אידן האָבן אַרויסגענומען פון מצרים וואָלט זיך ניט אויסגעפירט די כוונה און תכלית פון זייער קומען אין גלות מצרים, ווייל די כוונה פון גלות איז געווען — "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" [*6]).

און בכדי צו אויספירן אָט די כוונה פון גלות מצרים האָט יוסף פריער געמוזט ווערן אַ שליט אויף גאַנץ מצרים, וואָס דורכדעם האָט ער גע־האַט די מעגלעכקייט איינצוזאַמלען אונטער זיין האַנט דעם רייכטום פון אַלע לענדער — "וילקט יוסף את כל הכסף" — כל כסף וזהב שבעולם [7]) — און עס האָט שפּעטער געקענט זיך אויספירן דער "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ג. די ירידה קיין מצרים איז גע־ווען בכדי צו מברר זיין און מעלה זיין אין קדושה די ניצוצות פון מצרים. דורך זייער עבודה במשך די גאַנצע יאָרן פון גלות האָבן זיי מברר געווען און אויסגעקליבן די ניצוצות הקדושה און ווען זיי זיינען אַרויס פון מצרים האָבן זיי אָט די ניצוצות אויפגעהויבן צו זייער מקור, ווי עס שטייט [8]) ביי יציאת מצרים: "וגם ערב רב עלה אתם", אַז זיי האָבן מעלה געווען די ר"ב, די צוויי הונ־דערט און צוויי ניצוצות קדושה וואָס האָבן זיך געפונען, געווען אַריינגע־מישט אין מצרים.

און די ניצוצות האָבן זיך געפונען אין דעם רכוש גדול וואָס די אידן האָבן מיטגענומען פון מצרים. און

5) ברכות ט, סע"א. הובא ברש"י שמות יא, ב.

6) שם ט, ב.

*6) ראה גם להלן פ' ויחי ופ' בא.

7) בראשית מז, יד. פסחים קיט, א.

8) שמות יב, לח. תו"א ס, ג.

ווי דער בעל שם טוב איז מבאר[9] דעם מאמר רז"ל[10], "התורה חסה על ממונם של ישראל" און יעקב חס על "פכים קטנים"[11], אַז אידישע אייגנ־טום איז זייער טייער, ווייל אין ממונם של ישראל געפינען זיך ניצוצות קדושה וועלכע דער איד דאַרף מברר זיין און אויפהויבן צו קדושה. און דעריבער האָט געמוזט זיין דער "ושאלה אשה משכנתה וגו'"[12], צו מברר זיין און מעלה זיין די ניצוצות וואָס האָבן זיך געפונען אין די "כלי כסף וכלי זהב ושמלות".

ד. די אויספירונג פון דער כוונה איז אויך געווען לטובתם של ישראל. וואָס דערפאַר וואָלט אברהם אבינו געמאָנט אַז דער אויבערשטער זאָל מקיים זיין דעם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", אפילו ווען דאָס איז פאַרבונדן מיט וואַרטן — ווייל דאָס איז געווען די טובה פון זיינע קינדער.

דער ביאור אין דעם: דער סדר פון מברר זיין די ניצוצות און זייער שייכות צו נשמות ישראל איז אַזוי אויסגעשטעלט, אַז פונקט ווי ס'איז פאַר יעדן ניצוץ באַשטימט געוואָרן דורך וועמען ער זאָל נתברר ווערן, אַזוי איז באַשטימט פאַר יעדער נשמה וועלכע ניצוצות זי זאָל מברר זיין, וואָס די ניצוצות האָבן אַ שייכות צו דער פרטית'דיקער נשמה. ווי די רז"ל זאָגן[13] "אין אדם נוגע במוכן לחבירו", אַ מענטש קען ניט פאַרדינען פון דעם וואָס געהערט צו אַ צווייטן — און דאָס איז אַזוי אין גשמיות, ווייל אַזוי איז עס אין רוחניות (ווי געזאָגט פריער, אַז די רוחניות'דיקע רווחים — ניצוצות — זיינען אין דעם גש־מיות'דיקן רכוש), אַז יעדע נשמה האָט אַן אויפגאַבע צו מברר זיין געוויסע ניצוצות וואָס באַלאַנגען צו איר מצד איר מהות. ווי ס'איז מבואר אין דער רשימה[14] פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, אַז דער אויבערשטער איז מסבב הסיבות בהשגחה פרטית, אַז דער איד זאָל זיך צוזאַמענטרעפן מיט די ניצוצות וואָס ער דאַרף מברר זיין. און כל־זמן ער איז ניט מברר און מעלה פון גלות אָט דעם ניצוץ וואָס איז שייך און פאַרבונדן מיט זיין נשמה, געפינט זיך זיין נשמה דאָרטן וואו דער ניצוץ —ביידע געפינען זיך אין גלות.

נאָך מערער: בירור הניצוצות האָט צו טאָן און איז פאַרבונדן ביז צו זיין עצם הנשמה. און וויבאַלד "כל עצם בלתי מתחלק" (אַן עצם טיילט זיך ניט), איז כל־זמן אַ טייל, אַפילו אַ קליינער טייל, פון זיינע ניצוצות גע־פינט זיך נאָך אין גלות, געפינט זיך דאָן אויך אין גלות ניט בלויז אַ טייל פון דער נשמה (צוזאַמען מיט דעם חלק הניצוצות), נאָר אויך דער עצם הנשמה. כמאמר הבעל שם טוב[15] "העצם, כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו".

און דעריבער איז דער אַרויסנעמען דעם "רכוש גדול" פון מצרים געווען נוגע אויך דער אייגענער טובה פון אידן, ווייל דורך אַרויסקלייבן און מעלה זיין די ניצוצות פון מצרים, זיינען אויך זייערע נשמות אויסגעלייזט געוואָרן פון גלות מצרים.

---

9) ראה אור תורה להה"מ רמזי תורה ד"ה התורה חסה.

10) ר"ה כז, א וש"נ.

11) חולין צא, א. הובא ברש"י בראשית לב, כה.

12) שמות ג, כב.

13) יומא לח, רע"ב.

14) ליקוט לב (לקו"ד ח"ד ע' 1192).

15) הובא בהמשך תרס"ו בסופו (ע' תקכב).

נוסף אויף דעם (ועיקר): דער תכלית השלימות פון אַ נברא איז דאָך צו אויספירן דעם רצון הבורא און צוליב דעם איז ער באַשאַפן געוואָרן[16]. איז וויבאַלד אַז דער רצון הבורא איז געווען, זיי זאָלן מיטנעמען מיט זיך אַלע ניצוצות הקדושה פון מצרים, איז דאָך דאָס געווען זייער גרעסטע טובה; דורך דעם זיינען זיי צוגעקומען צו זייער העכסטער שלימות.

ה. דאָס איבנגערעדטע וועגן גלות מצרים און יציאת מצרים איז אַ הוראה פאַר אונז אין דעם לעצטן גלות, ווייל גלות מצרים איז דער שורש פון אַלע גליות[17].

די כוונה פון גלות איז ניט נאָר אַן עונש פאַר חטאים ועוונות, נאָר זיין כוונה און תכלית איז בירור הניצוצות. ווי חסידות איז מבאר דעם מאמר רז״ל[18] „לא הגלה הקב״ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים״, אַז אידן זיינען פאַרטריבן געוואָרן אין גלות נאָר בכדי עס זאָלן צוקומען „גרים״, ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך אין די דברים הגשמיים. דעריבער דאַרף מען וויסן אַז די עבודה דאַרף זיין — „ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה״: „אשה״ מיינט די נשמה[19], קומט צו איר דער אָנזאָג פון דעם אויבערשטן, אַז ניט נאָר זי אַליין דאַרף אַרויסגיין פון גלות, נאָר אויך „ושאלה משכנתה ומגרת ביתה״, זי דאַרף מיטנעמען די ניצוצות הקדושה וואָס געפינען זיך אין גוף ונפש הבהמית און אין איר חלק פון וועלט.

„שכנתה״, מיינט די ענינים מיט וועלכע מ׳טרעפט זיך בלויז צייטנווייז (ווי אַ שכן מיט וועמען מען באַגעגנט זיך ניט שטענדיק); „גרת ביתה״, מיינט די ענינים מיט וועלכע מען איז שטענדיק צוזאַמען (ווי אַ מענטש מיט וועמען מ׳לעבט אינאיינעם אין איין הויז). איז דער ציווי, אַז מ׳דאַרף אַרויסנעמען פון גלות ניט בלויז די ניצוצות וואָס געפינען זיך אין זאַכן מיט וועלכע מ׳האָט צו טאָן שטענדיק („מגרת ביתה״), נאָר אויך די ניצוצות וואָס געפינען זיך אין ענינים מיט וועלכע מ׳טרעפט זיך נאָר פון צייט צו צייט. (וואָרום דאָס וואָס עס טרעפט זיך מיט עמיצן און מיט עפּעס איז עס ניט קיין צופאַל ח״ו, נאָר בהשגחה פרטית, „יש מנהיג לבירה״[20]), וואָס מלמעלה איז מען מזמין אַלע זאַכן וואָס ער דאַרף מברר זיין און מעלה זיין אין קדושה), עס זאָל ווערן פון זיי „כלי כסף וכלי זהב״, זיי זאָלן צוגעבן און נכלל ווערן אין דער עבודה פון אהבה (כסף) און יראה (זהב).

ו. פאַראַן אַזוינע וואָס טענה׳ן: מה לי ולהגלות! וואָס דאַרף איך האָבן צו טאָן מיט ענינים פון גלות, איך בין מוחל און מוותר אויפן רכוש גדול, אויף דעם עילוי וואָס מיין נשמה וועט האָבן דורך בירור הניצוצות, אַבי ניט צו דאַרפן זיך מאַטערן אין גלות, חושך כפול ומכופל, אין ענינים גשמיים וחומרים; איך וועל זיך בעסער איינשליסן אין די ד׳ אמות פון תורה און תפלה.

---

16) באַרוכה עד״ז, ראה שיחת י״ג שבט תשי״א (לקו״ש ח״ב ע׳ 515).

17) ראה ויק״ר פי״ג, ה: כל המלכיות נקראו על שם מצרים כו׳.

18) פסחים פז, ב. תו״א ו, א.

19) ת״ז ת״ו (כב, ב).

20) ב״ר רפל״ט.

דאַרפן זיי וויסן:

א) אויב זיי טוען ניט אָפּ בשלימות די עבודה וואָס ליגט אויף זיי, פאַר־בלייבט זייער נשמה אין גלות, און זייער טענה אַז זיי ווען זיך איינ־שפּאַרן אין די ד' אמות של תורה ותפלה און ניט האָבן צו טאָן מיט גלות, קען עס אַזוי זיין נאָר אין זייערע כחות הגלוים, אָבער די עצם הנשמה געפינט זיך נאָך אַלץ אין גלות צוזאַמען מיט די ניצוצות וועלכע זי דאַרף מברר זיין. ווייל דאָס וואָס די כחות הגלוים געפינען זיך אין קדושה איז ניט קיין באַווייז אויפן עצם [21]. און אַריינטראַכטנדיק זיך אין דעם אַפילו נאָר מיט אַ התבוננות קלה, וועט פועל'ן אויף אים צו טאָן די עבודת הבירורים וואָס איז שייך צו אים, וואָרום „וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" [22], אַלץ וואָס אַ מענטש האָט וועט ער אָוועקגעבן פאַר זיין נפש, וביחוד פאַר זיין עצם.

ב) אַפילו ווען ער וואָלט יע געקענט אַרויסגיין פון גלות, און צוקומען צו גאָר הויכע מדריגות ניט טוענדיק זיין איפּגאָבע אין עבודת הבירורים — איז וואָס טויגן אים אַלע עילויים, און וואָס פאַראַ עילוים זיינען דאָס, אויב ער טוט פאַרקערט פון דעם רצון העליון וואָס הוא ורצונו אחד [illegible].

און דאָס איז די הוראה פון גלות ויציאת מצרים: די עבודה דאַרף זיין צו טאָן מיט וועלט; מברר זיין די ניצוצות וואָס אין גלות — „וינצלו את מצרים, כמצודה שאין בה דגן כמצולה שאין בה דגים" [illegible], און גיין מיט זיי צוזאַמען לקבל פני משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.

(משיחות אחש"פ תשכ"א)

ז. אויפן פסוק „ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה" זאָגט רש"י בשם המדרש [23]: „לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", אַז יעקב האָט פאַראויס געשיקט יהודה'ן קיין מצרים, בכדי צו איינ־אָרדנען דאָרט אַ בית תלמוד, אַ ישיבה אויף לערנען תורה. זעען מיר דערפון, אַז בשעת אַ איד דאַרף קומען אין אַ נייער מדינה, דאַרף ער צום אַלעם ערשטן באַוואָרענען, נאָך פאַר זיין קומען אַהין, אַז אין דער מדינה זאָל זיין אַ מקום תורה, ווייל תורה איז דער גאַנצער קיום און לעבן פון אַ אידן.

דאַרף מען אָבער פאַרשטיין:

וואָס האָט יעקב געדאַרפט שיקן אַ באַזונדערן שליח, יהודה'ן, קיין מצ־רים, צו מאַכן דאָרט אַ מקום תורה — דאָרט איז דאָך שוין פון פריער געווען יוסף, האָט ער דאָך געקענט מתקן זיין דעם בית תלמוד דורך יוסף. ועוד ועיקר: ע"פ מרז"ל [24]) מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם כו' אברהם כו' יצחק כו' יעקב כו' — איז דאָך בא יוסף'ן מסתם אויך אַזוי געווען. ובפרט לויט דעם פירוש רז"ל [25]) אויפן פסוק „כי בן זקונים הוא לו" אַז יעקב האָט איבערגעגעבן יוסף'ן כל מה שלמד. און אויפן

21) ראה לקו"ת ויקרא ג, ד. ד"ה אשרינו תרצ"ו (נדפס בספר מאמרים — קונטרסים ח"ב ע' 732).

22) איוב ב, ד.

23) תנחומא ויגש יב. יל"ש רמז קנב.

24) יומא כח, ב. ובלקח טוב שמות ג, טז: לא פסקה זקנה ומביא ראי' מאברהם יצחק יעקב ויוסף.

25) בראשית (לז, ג) וברש"י וב"ר שם.

פסוק[26] „וירא את העגלות", אַז יוסף האָט געגעבן אַ סימן יעקב'ן אויף די הלכות עגלה ערופה וואָס יעקב האָט מיט אים געלערנט; און יוסף'ס הנהגה איז דאָך געווען אין אַזאַ הויכער מדריגה, אַז יעקב האָט דערויף געזאָגט: „רב עוד יוסף בני חי", אויך לויט דער הויכער הבנה פון יעקב אבינו איז יוסף געווען „חי"[27], ביז אַז דאָס האָט געווירקט אַז „ותחי רוח יעקב אביהם — שרתה עליו שכינה"[28], אַז די שכינה האָט ווידער גערוט אויף יעקב'ן.

ח. עס איז ידוע[29] דער אונטערשייד צווישן דער מדריגה פון יוסף'ן און די מדריגות פון יעקב און די שבטים: יעקב אבינו (און אַזוי אויך די אבות אברהם און יצחק) און די שבטים זיינען געווען אָפּגעזונדערט פון עולם הזה. וואָס דערפאַר האָבן זיי אויסגעקליבן צו זיין „רועי צאן", זיי האָבן זיך פאַרנומען מיט פיטערן שאָף, בכדי וואָס ווייניגער האָבן צו טאָן מיט די ענינים פון עולם הזה, זיי זאָלן זיי ניט שטערן צו תורה ועבודה. מה שאין כן יוסף איז ניט געווען קיין רועה צאן שוין פון יוגנט אָן; אויך ווען ער איז פאַרקויפט געוואָרן פאַר אַ קנעכט אין מצרים איז ער געווען פאַרנומען מיט פירן די געשעפטן ביי פוטיפר'ן, ווי עס שטייט[30]: „ויבא הביתה לעשות מלאכתו", אַז יוסף איז געקומען אין הויז צו טאָן זיין אַרבעט — זאָגט אויף דעם דער תרגום אונקלוס: „למבדק בכתבי חושבנא", ער האָט געפירט די חשבונות, וואָס בכלל איז דאָס דאָך אַ גרויסע טרדא; און באַזונדערס שפּעטער, ווען ער איז געוואָרן משנה למלך און האָט אָנגעפירט די גאַנצע מלוכה אין מצרים, אויף אַזויפיל ביז אַז[31] „על פיך ישק כל עמי גו'. ומבלעדיך לא ירים איש וגו'", אַז ער האָט אַכטונג געגעבן אויף יעדערן אין גאַנצן לאַנד, איז ער דאָך געווען גאָר שטאַרק פאַרנומען מיט עניני מצרים — און פונדעסטוועגן האָט עס אים אינגאַנצן ניט געשטערט צו שטיין בשעת מעשה אין תכלית הדביקות צו אלקות.

דאָס מיינט, אַז בא יוסף'ן האָט געלויכטן בגלוי די מדריגה פון ג־ט־לעכקייט וואָס איז העכער פון צו זיין אַ מקור אויף עולמות, וואָס דאָרט האָט וועלט אינגאַנצן קיין באַטרעף ניט, ובמילא איז ניט שייך צו זאָגן אַז די ענינים און טרדות פון וועלט זאָלן אים פאַרנעמען און מבלבל זיין צו זיין דביקות באלקות. הגם אויך ביי די אבות און די שבטים האָט מאיר געווען אלקות בגילוי, איז דאָס אָבער די מדריגה אין אלקות, וואָס טוט זיך אָן אין וועלט, במילא איז פאַרשטאַנדיק אַז וועלט פאַרנעמט דאָרט אָן אָרט. און דערפאַר זיינען זיי געווען „רועי צאן", אָפּגעטראָגן פון וועלט־טרדות בכדי די עניני העולם זאָלן ניט זיין קיין שטער צו זייער שטענדיקן פאַרבונד און דביקות מיטן אויבערשטן. אָבער ביי יוסף'ן האָט מאיר געווען אַזאַ הויכע מדריגה פון אלקות,

26) בראשית מה, כז. ב"ר פצ"ה, ג. זח"א רי, ב. הובא ברש"י שם.

27) ראה ב"ר שם ובחדושי הרד"ל שם. זח"א קסד, א ובכ"מ.

28) רש"י בראשית (מה, כז) על פי התרגום. אדר"נ ספ"ל.

29) תו"ח ד"ה בן פורת יוסף. ספהמ"צ להצ"צ פא, א. ד"ה ומקנה רב תרכ"ט.

30) בראשית לט, יא.

31) בראשית מא, מ. מא, מד.

וואס איז העכער פון וועלט און פועל'ט אין איר אין אן אופן פון „סובב", במילא האט ער געקענט זיין פאר־נומען אין טרדות פון וועלט און גלייכצייטיק זאלן זיי אים ניט מבלבל זיין צו זיין תכלית הדביקות באלקות.

ט. אט די הויכקייט פון מדריגת יוסף — אז אויך זייענדיק פארנומען „בכתבי חושבנא" און טרדות העולם איז ער געווען בתכלית הדביקות באלקות — איז עס בנוגע צו דער מעלה פון זיין נשמה. אבער בנוגע צו לימוד התורה, וואס דער מענטש וואס לערנט תורה דארף דאך זיין פאר־איינציקט מיט דער תורה[32]), מוז זיין „תורתו אומנתו", אז זיין גאנצע פאר־נומענקייט זאל זיין נאר אין תורה. איז דעריבער, ווען ער איז באשעפ־טיקט אויסער תורה אויך מיט אנדערע זאכן, כאטש זיי זיינען על פי תורה און ער איז אויך דאן א מרכבה צו אלקות, פעלט אבער אין דעם תכלית היחוד פון דעם מענטשן מיט תורה. די פולשטענדיקע פאראייניקונג קען זיין נאר דאן ווען „תורתו אומנתו" און ער האט ניט צו טאן מיט קיינע אנדערע זאכן, אפילו ענינים שעל פי תורה[33]).

אזוי ווי אביי האט געזאגט[34]), אז ווען ער האט געדארפט טאן אפילו א לייכטע ארבעט פאר זיין „אם" (די פרוי וואס האט אים געהאדעוועט), האט עס אים מבלבל געווען פון זיין לימוד התורה.

נאך מער געפינען מיר אין הלכות תלמוד תורה פון אלטן רבי'ן[35]): ער טיילט דארט פאנאנדער צווישן דעם אופן פון לערנען תורה פאר דער חתונה — און אויך דעם לערנען אין די צוויי־דריי יאר נאך דער חתונה, „בטרם יוליד בנים הרבה", ווען ער קען לערנען תורה אן צופיל טרדות — און צווישן דעם לערנען שפעטער, ווען ער האט שוין אויף זיך דעם יאך פון פרנסה, „ריחיים על צווארו", כאטש לכאורה קען דאך געמאלט זיין אז אויך שפעטער, ווען ער דארף מפרנס זיין די בני־בית, זאל ער ניט זיין קיין גרויסער טרוד, ווי למשל אן עשיר גדול וואס דארף ניט הארע־ווען אויף פרנסה, — פונדעסטוועגן, וויבאלד ער האט פארט אויף זיך א יאך צו מפרנס זיין די בני־בית, איז דורכן יאך אליין — האט ניט זיין לימוד די מעלה פון זיין לערנען תורה פאר דער חתונה און באלד נאך איר.

דאס איז אויך דער טעם[36]) וואס די לוויים — וועמענס גאנצע עבודה איז געווען בבית המקדש און מלמד תורה זיין — האבן ניט געהאט קיין חלק ונחלה אין ארץ ישראל. ווארום אויב זיי וואלטן געהאט צו טאן מיט זייטיקע זאכן, פון א נחלה, אויף וועלכן אופן ס'זאל ניט זיין, וואלט עס געשטערט צו דער שלימות העבו־דה זייערע. אזוי אויך איצט, נאך דעם ווי דער בית המקדש איז חרוב גע־ווארן, און „ואין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה

---

32) תניא פ"ה ופכ"ג.

33) עד"ז, ראה ג"כ שיחת שמחת בית השואבה תשכ"ג (נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1160 ואילך) בענין מעלת לולב — אף שרק טעם (תורה) יש לו — על אתרוג שיש לו טעם וריח (תורה ומצות), כי הריח (ההשתדלות במצות) ממעט את היחוד עם הטעם.

34) עירובין סה, א.

35) רפ"ג.

36) רמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל.

בלבד"[37]), אז דער אויבערשטער גע־פינט זיך אין די פיר איילן פון לימוד התורה על דרך ווי אין בית המקדש, איז די וואס ווילן טאן די עבודה פון דעם בית המקדש (די ד' אמות של הלכה וואס איז אנשטאט עבודת המקדש) דארפן ביי זיי אויך ניט זיין קיינע זייטיקע ענינים אויסער לימוד התורה; „תורתם" דארף זיין „אומ־נתם", וכלשון הרמב"ם[36]: לוי.. הובדל לעבוד את ה' כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו כו'.

י. לויט דעם אלעמען וועט מען פארשטיין פארוואס יעקב האט גע־דארפט שיקן יהודה'ן צו איינשטעלן א בית תלמוד אין מצרים, און ער האט זיך ניט פארלאזט אויפן לימוד התורה פון יוסף'ן. אמת טאקע אז יוסף הצדיק איז אלעמאל געווען פאר־איינציקט און דבוק בתכלית מיט דעם אויבערשטן, איז עס א העכערקייט וואס איז נוגע צו זיין נשמה. אבער בנוגע לימוד התורה, איז זיינע פאר־שידענע ענינים פון מושל בכל ארץ מצרים, פון וילקט יוסף וכו' — כנ"ל בארוכה אין דעם — האט זיין לערנען ניט געקענט זיין אין אן אופן פון תכלית שלימות תורתו אומנתו, ווי פריער גערעדט. ובמילא, איז הגם בא יוסף'ן אליין האט ח"ו ניט געפעלט — איז אבער צוליב עולם וקיומו, (וואס תורה איז דער ערשטער פון די דריי עמודים אויף וועלכע עס שטייט די וועלט)[38], האט יעקב גע־שיקט יהודה'ן (וואס ער איז געווען א רועה צאן, אפגעזונדערט פון וועלט), צו אויפשטעלן אין מצרים א ישיבה און בית תלמוד וואו די וואס לערנען תורה זאלן כלל ניט האבן צו טאן מיט אנדערע ענינים — ווי הויך זיי זאלן ניט זיין, אויך אין אן אופן פון מרכבה[39]) — נאר זייער גאנצער עסק זאל זיין נאר תורה אליין.

יא. תורה און אירע הוראות זיינען פאר יעדן דור: תלמידי הישיבות דארפן וויסן אז זייער ענין איז נאר תורה, צו אנדערע זאכן האבן זיי קיין שום שייכות ניט. און אויך די עבודה פון גמילות חסדים וואס פאדערט זיך צוליב דעם לימוד התורה, כמאמר רז"ל[40]): „כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו", אז תורה אן גמילות חסדים איז ניט גענוג — וואס דערפאר האבן די רביים געמאנט אז אויך די תלמידי הישיבות זאלן זיך פארנעמען מיטן פארשפרייטן די מעינות פון חסידות בפרט און הפצת היהדות בכלל — דארף אבער אט די עבודה פון גמילות חסדים זיין אין אזא אופן וואס זאל די תלמידים ניט אפרייסן פון זייער פאראייניקונג מיט תורה, נאר אדרבה — צוליב דעם אז זייער תורה זאל זיין ווי עס דארף צו זיין. און דורך לימוד התורה אין אזא אופן האט און וועט די וועלט האבן א קיום.

(משיחות ש"פ מקץ תשכ"ב)

---

37) ברכות ח, א.

38) אבות פ"א מ"ב.

39) ראה תניא פכ"ג: המח' וההרהור בד"ת כו' הדיבור בד"ת כו' ולא מרכבה לבד.

40) יבמות קט, ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ח ע' 266 הערה ז.

ויחי

א. אין סיום פון פרשת ויחי דערציילט די תורה, ווי יוסף האָט אָנגעזאָגט אידן די בשורת הגאולה „ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת גו׳“, אַז זיי וועלן נגאל ווערן און אַרויסגיין פון גלות מצרים. סיי די ירידה אין מצרים איז געקומען דורך יוסף׳ן: צוליב אים זיינען געקומען יעקב ובניו קיין מצרים. און סיי די יציאה פון מצרים איז געקומען דורך יוסף׳ן: ער האָט אָנגעזאָגט די בשורה און געגעבן דעם סימן [1] און ניט נאָר סתם אַ סימן — נאָר אויך דעם כח [2] עס זאָל זיין דער „והעלה אתכם מן הארץ הזאת“.

די שייכות פון גלות מצרים און יציאת מצרים צו יוסף׳ן, וועט מען פאַרשטיין בהקדים די מעלה פון יוסף׳ן, וואָס אין איניגע ענינים איז ער געשטאַנען אין אַ העכערע דרגא ניט נאָר פון זיינע ברידער די שבטים נאָר אויך פון יעקב אבינו. וואָס מצד דעם וואָס אין רוחניות איז ער געווען — בענינים הנ״ל — העכער פון זיי, דעריבער [3] איז אויך אין גשמיות אי״ז ער געווען במקום מלך, און די שבטים און אויך יעקב האָבן זיך משתחוה געווען צו אים, ווי געוויזן פריער בחלום יוסף און דערנאָך מקוים געוואָרן בפועל: די שבטים — מערערע מאָל [4] — און אויך יעקב, ווי עס דערציילט זיך אין אָנהייבס פון דער סדרה „וישתחו ישראל על ראש המטה“.

וואָרום אַלע זאַכן און פאַסירונגען פון דער גשמיות׳דיקער וועלט קומען אַראָפּ און שטאַמען פון די זאַכן און פאַסירונגען אין רוחניות. ובפרט בנוגע דעם לעבן פון די אבות און שבטים, וואָס זייער גאַנצער לעבן איז געווען רוחניות — ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא [5]: „שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחנים שהם אמונה ויראה ואהבה“, אַז דאָס לעבן פון דעם צדיק איז ניט קיין פליישיק לעבן, נאָר חיים רוחנים, וואָס דאָס זיינען אמונה און יראה און אהבה — איז דאָך געוויס אַז אַלע זייערע געשעענישן אין גשמיות, אויך דאָס וואָס יעקב מיט די שבטים האָבן זיך געבוקט צו יוסף׳ן, איז דאָס מצד דעם וואָס אין רוחניות איז ער געשטאַנען אין אַ העכערע מדריגה פון זיי.

ב. וועגן דער מעלה פון מדריגת יוסף, אויך די מדריגות פון די שבטים און די אבות, ווערט ערקלערט באַריכות אין חסידות, אַז די אבות און שבטים זיינען געווען „רועי צאן“, אָפּגעזונדערט פון די עניני העולם וואָס קענען זיי שטערן אין זייער עבודה; אָבער יוסף איז געווען אַ משנה למלך, וואָס איז פאַרבונדן מיט די גרעסטע טרדות, ובפרט אין מצרים, וואָס ווערט גערופן „ערות הארץ“ [6]

---

1) תרגום יונתן (ויחי נ, כח). תנחומא פ׳ שמות כד.

2) עיין ד״ה לך — תרכ״ז.

3) תו״ח ויחי קג, סע״ב. לעיל פ׳ ויגש (ע׳ 828) ובהמצוין שם.

4) ה׳ פעמים (ב״ר פפ״ד, יו״ד).

5) אגה״ק סכ״ז.

6) בראשית מב, ט. וראה קה״ר פ״א, ד.